„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на цел табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 5 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 26. У Новом Саду у среду 16. (28.) фебруара 1883. ГОДИНА XVIII.

НА МАЂАРСКЕ ЕНУНЦИЈАЦИЈЕ О СРПСКИМ СТРАНКАМА.

IV.

„Нова странка.“

(Т. Б.) Ми смо на основу стварних прилика и живих дела показали, да је опстанак српске народне слободоумне странке и према Србима и према Угарској оправдан тиме, што она не тражи ништа више, него што је оно, што су јој и сами Мађари некада нудили, признајући, да се ти захтеви њени са јединством и целокупношћу државном подпуно сложити могу.

Ми смо даље доказали, да је ова странка, дајући овом становишту свом, као и овим захтевима својим ближе интерпретације, до оне крајње мете приспела, преко које неможе и не сме прећи, ако неће да се одрече и оних последњих услова, који су за голо одржање народности српске безусловно нужни.

Овим је пак несумњиво доказано и то, да данас нити има нужде, нити може бити поља за оснивање неке нове „умерене“ српске странке.

Шта би могао бити програм те странке?

Одговора на ово не нађосмо ни у „Драви“, која је ту вест донела, ни у „Пешт. Лоју“, ни у „Немзету“, ни у „Пешти-Наплову“, ни у „Еђетиртишу“, ни у „Фигетленшигу“, који су је сви својим уводним чланцима пропратили, — а зашто га не нађосмо? Да видимо.

Кад би се према данашњој, српској народној слободоумној странци или и против ње нека, не толико умерена — јер то је без сумње и ова садања — него још умеренија странка хтела да оснује, та би се свакако начелно морала разликовати од ове садање странке: морала би дакле у попуштању према мађарским захтевима напустити досадања начела, прећи ону крајњу мету, до које је ова већ стигла, а тиме би „сретно“ прешла на оно становиште, на коме Мађари желе данас Србе да виде, становиште, на коме данас Мађари према Србима стоје, и са кога би програм у кратко гласио: „у Угарској нема и несме бити Срба.“ Да би оваком изјавом сваки покушај оснивања нове „умерене“ странке у народу већ у напред осуђен био, то се по себи разуме, а у томе лежи и узрок, зашто о програму те нове странке ни речице не могосмо чути. Овака странка и ако би се усудила да носи придев „српска“, била би у истини „мађарска“, или што је по готову још горе „мађаронска.“

Но све и кад би се замислити дало, да би крајња мета, до које би која у истини српска странка поћи смела, још нека попуштања према Мађарима допустила, — да би дакле каква таква могућност за стварање неке још умеренije политичке странке постојала, — и у том случају можемо уверити Мађаре, а понаособ „Пешти-Наплова“ и његове једномишљенике о томе, да ни та, па ни сама „мађаронска“ странка не би данас ни могла, ни смела, ни хтела пактирати с Анђелићем. Искуство од пуних 12 година у свези са тим, да је Анђелић само путем протууставног наименовања до патријарске столице доћи могао, уверило је за цело и Мађаре, да у православљу нема нити може бити те партије, па ма се како иста политичним начелима делила од данашње српске народне странке, која ће пристати на то, да православна српска црква, школа и црквено-школска, народна добра буду незаштићена музара у рукама калуђерских трутова.

Као год што мађарским протестантима разлика политичних начела не пречи, да сложно и непоколебиво стоје на бранику своје црквено-школске автономије, тако та разлика неће ни православне Србе у овој њиховој светој дужности уздрмати моћи — и ако је икога до сад међу Мађарима било, који се је о овом положају Срба од наше клерикалне реакције обмањивати дао, томе нека је једаред за свагда речено, да у том погледу цело православно Српство у Угарској само једну лозинку има, која гласи:

С Анђелићем измирења нема!

Анђелић се је на црквено-автономном пољу јаче окомио на српски народ, него Мађари на политичком. Кад Мађари захтевају од Срба, да се ови одреку своје народности, они им бар за узварје дају подпуну грађанску слободу, сва она уставна права, која и сами уживају. Но шта даје Анђелић у своме пројекту? Ништа. Оно, што он хоће, горе је него ништа: он не само да сву власт располагања о цркви, школи и народном имању за себе задржава, него још иште, да народ осим тога у разним приносима и пристојбама даље терете на себе прими, о којима ће опет он, и само он располагати. Анђелић дакле иде за тим, да народ на оном јединoм пољу, на коме му право на автономију ни сами Мађари не поричу, постане његова misera plebs contribuens. С Анђелићем измирења нема!

Но вратимо се ка пређашњој теми. Кад смо рекли, да данас покушај оснивања нове српске странке ничим није, нити може бити оправдан, тиме нисмо хтели рећи и то, да се о програму сада постојеће странке не би ништа размишљати смело. Програми политичких странака не одговарају само начелима, што их исте заступају, него су уједно удешени и према извесним фактичким околностима, са којима се рачунати морало, јер су у време доношења програма постојале, и на дуже трајање своје помишљати давале. Ове су околности, као и све друге, променама подложне, и са свим је природно, да промене њихове требају а и морају да повуку за собом и промене оних програмских определења, које се искључиво или поглавито само на њима оснивају. Но да ли су у неким извесним фактичким околностима, на које се при доношењу програма српске народне слободоумне странке обзирати морало, какове промене наступиле, и ако су, да ли су исте такове, да би се односним променама на програму самом искрено зближење између Срба и Мађара покушати могло, то су све питања, о којима би се озбиљна реч повести могла тек онда, кад би се с извесношћу предпоставити могло, да је Мађарима до оваког искреног зближења у истини стало. Кад би у Мађара заиста било ове добре воље, овог бољег убеђења, које је нужно, да се народносни и културни развитак Срба не само лепим новинарским фразама искити, него и законом ујемчи, Срби би овој доброј вољи искрено и отворено на сусрет изашли и остварењу овог благодетног споразума све што је могуће са своје стране придонели, јер у њих ова добра воља у истини постоји већ одавна. Ако је дакле само до овога, до искрене, праведне и с тога свима праве трансакције стало, онда се иста не би тек преко тешког и далеког пута оснивања нове странке тражити морала, него би се много ближим путем наћи могла, на коме би се, баш ако би и било каквих сметња из ранијих времена, исте врло лако укловити могле.

Али, на жалост, ову добру вољу, ово боље убеђење, не можемо у Мађара још никако да предпоставимо, бар га не налазимо у њиховим меродавним круговима. Енунцијација васколике штампе њихове сведочи нам, да се они тобожњим покушајима око оснивања „нове српске странке“ не радују због тога, што би им до искреног споразума са Србима стало било. Из јединог „Еђетиртиша“ просијава неко искреније осећање, али и то избија само кроз неке опште фразе, без икаквог прецизнијег означења. „Да Срби своју народност задржати могу, да им језик, установе и културу њихову неће нико дирати, шта више, да ће их држава на тим пољима и бранити, ако би их ко напао“, — то су фразе, које истина лепо звоне, ал које све донде, док се језик српски и из муниципских звања истискује, српске школе комуналишу, делокруг „Матице“ скучава, црквеним општинама забрањује, да српско народно позориште потпомажу, патријарх против воље народне именује итд. итд. никакве вредности не би имале ни онда, кад би глас, који кроз „Еђетиртиш“ говори, баш и глас владајуће странке, а не тек само крајње опозиције био.

Остали листови не упуштају се ни у лепе фразе. „Немзет“ неће да призна српску автономију ни с ове ни с оне стране Драве. „Пешти Напло“ денунцира српску народну странку, да је на две фракције поцепана, руску под предвођењем Политовим и народну под Максимовићевим, те мисли, да има кога, који би се и на овако ниску и невешту подвалу осврнути могао. „Пешт. Лојд“ пак формално се је против свог обичаја овом приликом подетио, забасав чак у нека сокачка гатања о тобожњем неком чланку Милетићевом, не би ли само и он штогод подвалио српској народној странци. Но ове подвале као и све друго што се у тим листовима овом приликом казује и изваћа, служи само на то, да прикрије прави смер ових енунцијација, који би притајити али и постићи требало. Тај смер пак није никоји други, него завадити што већма Србе са Хрватима.

Ово је та права цел, а не искрено зближење између Срба и Мађара, која је све мађарске странке приволела, да се с поља радосно, у истини пак злурадо одазову оснивању такве нове српске странке, која би не само борбу противу Мађара напустила, него се још и у борби против Хрвата на Мађаре наслањала. Овака странка по очекивању Мађара не само да би ослабила српску народну странку у Угарској, него би се преко ње и све хрватске странке, које су Мађарима противне, у шаху држале, дочим би се њој самој од случаја до случаја празним обећањима, таштим фразама очи замазивале. Она би дакле била красан маљ у рукама Мађара, с којим би ови једнаком вештином Србе у Угарској, Хрвате у Троједници и поврх свега

ЛИСТАК.

ПЕРА СЕГЕДИНАЦ,

ТРАГЕДИЈА У ПЕТ ЧИНОВА ИЗ ПОВЕСТИ НАРОДА СРПСКОГ

написао ЛАЗА КОСТИЋ.

Наградила Матица Српска својом највишом наградом. Београд, у краљевско-српској државној штампарији, 1882. Мала 8. стр. 164. Цена 1 фор. а. вр.

(Свршетак.)

Ова мисао проникла је целу душу Перину. Том мисли садахнуо је он сасвим и своју околину, с тога у четвртом чину видимо га у сред највеће ратне спреме. Ordre de bataille је готов. Перина ствар налази још и доброг савезника у мађарским спахијским поданицима. Дан пре, него што ће заузети главно место Арад, посећује Пера још и царског ђенерала, команданта града Арада, да му опипа расположај. И кад му овај још и новаца поверава, да као бајаги може уводити Мађаре, Пера је потпуно сигуран за своју ствар и нада се најбољем успеху. Али је ђенерал издајом Вукићевом био о свему не само обавештен, него и осведочен, и његово безазлено држање пред Пером било је цигло претварање. На почетку главнога расплета наилазимо већ на нов заплет! Управо, кад је Пера мислио да је постигао све и сва, да је на врхунцу своје среће, и кад Ранку Текелији саопштава, како ствари добро стоје, у исто доба удари гром изненада, и Пера опкољен царским војницима, мора бегством да се спасава. Он бега, истина, граду на капије и преко шанчева градских. Ми га својим очима више не видимо, али ипак пратимо сваки моменат бегства му, јер Ранко Текелија прати га очима кроз прозор, па казује Јули Периној, која је у соби код Ранка заостала. Пера има добре коње па јури, и у нама се заједно са Јулом разгорева још пламичак наде, да ће се Пера можда спасти, — али су капије затворене. Ми већ малаксавамо, држимо да је ствар решена, али Пера не малаксава, он са коњима својим јури преко бедема. Још имаде нека изгледа! Но Вукић се ту нашао, који га задржава, али га Перини коњи прегазе. Сметње су одклоњене и ми још једном са Јулом заједно дахнемо душом, но само за тренутак, јер се коњи и кола скрхају у шанац, а царски војници дотрче, те Перу као оно Момчила војводу склептају. На овај глас Јула цикне и падне у несвест, и ми смо поражени. Кратка је ово појава, и ма да радњу њену далеко на дурбин гледамо, опет је зато пуна интереса и ефекта.

Изгледа као да је трагедија овде до свог свршетка доспела, а овај чин и свршује се са овим речима Ранковим:

„Солдати за њим, склепташе га — крај!“

И кад би ово овако било, катастрофа би заиста била нагла и брза. Но песник је катастрофи јунаковој још читав један чин посветио, у коме нам се душа у три маха колеба између страха и очекивања, док после велике борбе јунак физично не подлегне, али се тим више душевно уздигне над мајушним слабостима и предрасудама овога света.

Шта се све у петоме чину збива и догађа, познато је већ из напред изложене фабуле. Пети чин се, истина, не одликује богатом променом сценерије, нити се одликује оном правом физичном, или како да ју назовемо, механичном радњом, — али се зато тим већма одликује оном тајном душевном радњом, коју нам је песник, ма да је тајна и ма да је у дубини душе човечије скривена, не само у речима него чак и у сликама онако мајсторски пред очи знао изнети.

Од како смо угледали Перу Сегединца на позорници, видимо, где га велики удари и тешки душевни потреси прате, али најжешћи су остављени сасвим на послетку, и пети чин није ништа друго, него низ душевних потреса, који сажаљење читалаца у највећој мери изазива.

Судбина Перина у другом, трећем и четвртом чину позната је потанко, те ју нећемо приповедањем понављати, него ћемо се само још са петим чином мало позабавити.

Пресуда, која се над Пером чита, страшна је, да се човеку кожа јежи. И још као да имаде изласка, да се он уклони овој грозној казни. Исусовац подметнуо му је жену — Мару — да га наговара да прими римску веру, и то би као била цена његовом животу и његовој слободи.

Ми ћемо ову појаву у свој њезиној целости да приопштимо. Ево је:

Мара
(у прним, повезана, приђе Пери, клекне пред њега, целива га у руку и погледа горе.)

„Мој господару, мучениче мој!

Пера.

„Гле, Маро! Ти зар? Од куд овде ти? (Диже је.)

Мара.

„Поручио ми добри онај поп.
(Указује на Исусовца.)

Пера.

„Зар онај? Маро, шта ћеш овде ти?

Мара.

„Казива ми тај исти добри поп,
„да могу спасти господара свог.

Пера.

„И ти га пође спасти? Ха — ха — ха!

Мара.

„Казива ми, да теби казујем,
„да примиш веру тамо њихову,
„и тим ће ти се смиловати краљ.

Пера.

„Да мени кажеш? Ти да мени то —?

Мара.

„Опрости мени, тужној јадници,
„ја бих —

Пера.

„ти би, ал' не смеш, не можеш!
„Па шта би онда, кукавице, ви?

Мара.

„Па ваљда и ми, и ми за тобом.

Пера.

„Зар и ви? Гле! Па где би живели?

Мара.

„Ма под земљу, ох, макар под земљу,
„тек твоме да је мученишту крај.

Пера.

„Тек онда би ми муке настале.
„Ми под земљу, а горе над нама
„Срамота вечна нашем спомену.“

Ове Перине речи потресају Мару, и она пренувши завапи:

„Јуначе, свече, неклониче мој,
„несавладани дични соколе,
„опрости мени, занесе ме сет,
„повед' и мене у твој лепши свет!“
(Падне Пери на груди. Пера је пољуби у чело.)

Кад Исусовац види шта је, и хоће на поље да ју изведе, обраћа се Мара још једном Пери са речима:

„Не даду с тобом, господару мој,
„не даду с тобом, ја ћу за тобом.
(Загрли још једном Перу, па одлази посрћући, изводи је Исусовац.)

и саму њу, ту „нову српску странку,“ или боље рећи, и Србе у Троједници у главу лупали, док не би своју цел постигли.

У чему се пак ова њихова цел састоји, то се „Пешти-Напло“ у једном слабом моменту, коме је при свој својој обазривости подлегао, у овом погледу већ истрчао. Pium desiderium мађарски за сада је „само то“ да помоћу ове нове странке одкину од Тројединице три славонске жупаније, сремску, пожешку и вировитичку, те да их утелове „матери Угарској“, како би Срби ових жупанија учесницима оних красних благодети могли постати, којих се браћа њихова у Угарској већ одавна — ратосиљају. Би ли касније Мађари оглашнили и на хрватске жупаније, како би „мађарска Река“ добила нужно залеђије, о томе нам „Пешти-Напло“ није истина ништа наговестио, но да се о том у Будим-Пешти одвећ радо сања, то нам је случајно и без слабих момената „Пешти-Наплова“ до знања дошло.

Да је сав овај рачун са „српском новом странком“ не само без бирташа, него и без многих бирташа направљен, о томе сумње не може бити. Мило нам је, и ово искреном радошћу наглашавамо, што је „Позор“ према оваким нападајима на опстанак Срба и Хрвата с места и одсудно заузео онај положај, који према оваким нападајима сваки Србин и Хрват безусловно заузети мора, у кога још искре части и поноса народног имаде. Но још би нам милије било, да „Позор“ није тек на крик: Мађар ante portas! заузео овај положај, него да га је заузео био већ онда, када га је „Застава“ у свом 11. броју од о. г. с обзиром на једнаку опасност, која Србима и Хрватима са погепаности њихове прети, саветовала. Да је „Позор“ већ онда то учинио, ко зна, да ли би се тада „Драви“ прилика дала, да ову вест изпљусне. Међутим касно није ни сада, само ако је искрено и братски мишљено и осећано. Ако икада, овом приликом могла су се браћа Хрвати убедити о томе, да задовољени Срби не могу бити опасност по Хрватску. Кад „Немзет“ мисли, да сме казати, да би задовољени Срби у Хрватској тражили јужну Угарску, онда заиста ни најкоренитији Хрват не може у овом задовољењу назирати опасности по своју домовину. Одкуда Хрватској опасност прети, то после овог једнодушног атака мађарске журналистике без разлике странака не може бити више сумњиво. Ако има чега, што би овој опасности одолети могло, онда је то само чврста и непоколебива слога између једнокрвне браће Срба и Хрвата; но слогом овом може уродити само подпуно, искрено и братско признање и задовољење Срба у Хрватској. Рођење ове слоге била би смрт свакој такој новој странци, која би ослонца ван граница тражила — све кад овака странка и не би само мртво рођено чедо неке мезалијансије била.

Наша нова жељезница.

Данас стиже у Нови Сад поверенство, које ће имати да одреди, да ли се наша нова жељезничка пруга до Суботице може предати промету.

Први влак, који редовно повезе путнике том пругом, имаће великог историјског значаја у привредном и морално-културном развитку Новога Сада и околине му.

Међу проналасцима, којима је наш век обогатио људску радиност и просвету, стоје жељезнице на првом месту. Жељезне шине значе за људску привреду онолико исто, колико оловна штампарска слова за људску мисао. Инџињер Стефенсн, творац првих жељезница, и штампар Гутенберг, творац штампаног слова — учинили су за мир, љубав и братство међу народима више но сви цареви и краљеви пре и после Христа.

Жељезница спаја интересе појединих народа, те спрема најсигурнију подлогу слози и братству. Она руши све преграде, прелеће све границе, што деле поједине народе, и заснива свуда благостање и просвету. Земља прла и јалова прибира се, препорађа се. Глупости нестаје, и где је од пре било јада и невоље, ту уноси жељезничка пруга благостање.

Људи, који осећају да су им интереси заједнички, погодни су, слажу се, воле се. За све то има свет да захвали живноме обрту, који производи жељезница, те диже народе материјално, умно и морално.

А зар се за све то није знало у нашој отаџбини, у Угарској? Знали су то добро они, који ведре и облаче — али нису хтели да знају за то.

Један од најблагословенијих, најроднијих крајева Угарске — Бачка и Срем, морали су да чекају више деценијума, док су се ормари државе сетили и њих, те су прегли, да их споје преко трију престолница: Пеште, Београда, Цариграда — са великим светом.

Па и онда, кад су неумитни привредни интереси Угарске налагали влади, да престолницу земље споји са најкраћом пругом, са истоком — када је јавно мњење громким гласом искало, да се држава окане градити жељезничке пруге, што иде у корист само појединих банкротских великаша и њихових рођака, и тада, када се приступило самоме грађењу пруге Будапештанско-земунске, избија у многом чему зловоља наших власника према крајевима и местима, у којима станујемо ми Срби.

Не треба овде да излажемо опширније, како је нова пруга без великих тешкоћа могла и требала да додирне велику српску општину Сентомаш — доста је само да укажемо на станицу, која је подигнута у Новоме Саду, па ће нам свако дати одмах за право.

Киш-Керешу и Инђија, што вреде таман толико колико један кварт Новога Сада, па имају веће, пространије станице, него Нови Сад. Али у Керешу станују помађарени Словаци; Инђија је претежно немачка, а Нови Сад је од 1867. кост у грлу свакој влади.

Изгледа, као да државни органи, који су штудирали жељезничку пругу у Новом Саду, или нису имали појма о томе, колики је промет сваковрсних производа у Новом Саду — или ако су имали појма, ово их је мржња према досадањем српском карактеру наше вароши занела, да оштете и наше и државне привредне интересе.

Но сад што му драго. — Ако се нека господа већ данас не ваљу што су то и тако учинила, кајаће се сутра. Наша је штета а њихова је срамота.

Па ипак ми се узвисујемо над свим тим, и поздрављамо радосно отварање пруге, која ће нас спајати за сада са целим образованим и привредним западом.

Попада нас чисто нека мила туга кад помислимо, да нас је звиждање жељезничкога влака пробудило из нашега патриархалног идиличног стања. Ах, нећемо се морати више пред јесен снабдети са свом оном робом што нам долази од озго и са запада — нестаће и оне детињске чежње којом смо зими на темеринској капији изгледали оне препотопске арњеве, испод њих пошту књигоношу на читавом брегу пакета.

Идила мршавих поштанских коња, жедних кондуктера, писама и пакета што путују по пет дана од Сомбора до Новог Сада преко сивачког, врбашког и керског блата — сахрањена је за навек. Тиха суза, коју роним за њом низ обрезе, нека уједно олакша бол поштованим нашим поштарима на тим штацијама.

Но звиждање жељезничке локомотиве има још другога далеко већега значаја.

Звиждање то пара уши свакоме раднику и привреднику и казује му да су настанула сада сасвим друга времена.

Звиждање то опомиње нашега ратара и вртара, да од сада не ради земљу, као што му је бабо радио, оно опомиње занатлију и трговца — једном речи свакога привредника, да му је дошао на праг и на врат велики и силан такмац у борби за опстанак и напредак.

Жељезница је благослов за крајеве које просеца — хоће ли она бити благослов за сваког појединца, то ће зависити од његове увиђавности, од вредноће и умешности му.

На муци се познају јунаци. Наш је живот освештан столетном борбом — не клонимо, боримо се и на пољу привреде и рада. Радиши и бог помаже!

ѓ.

Нови Сад, 15. фебруара.

— Прекосутра, у четвртак је главна скупштина овдашњег варошког представништва. Најглавнији предмет, што је на дневноме реду те скупштине, то је избор приседника сир. стола на место, које је оставком Мише Димитријевића остало упражњено. Као што чујемо компетовали су на то место: адвокат Влада Стратимировић, садањи варошки јавни тутор, и адвокат Месарош.

Изборно кретање у Крајини.

Телеграм „Застави.“

Митровица, 15. (27.) фебруара. Збор бирача Срба из петроварадинког окружја, држан у недељу 13. (25.) фебруара, при којем учествоваше српски родољуби из провинцијала, закључио једногласно: да Срби посланици из бивше Крајине на земаљском сабору образују ради остварења српских захтева српски самосталан клуб, који ће стојати уз владу бана Пејачевића све дотле, докле ова земаљске интересе унапређивала и докле нарочито на остварењу српских захтева радила буде. Автентичко извешће о збору, као и записник, шиљемо данашњом поштом.

— Из Суње нам пишу ово:

У суњско-градуско-петрињско-дубичком срезу избори бирача, т. ј. изборника, проведени су 26. јануара и то не без намјере у један дан и сат. Знамо ми, о чем се ради. коме се клипак под ноге подмеће. Срби изборници највећма ће осјетити притисак те машинерије, које конци у Загребу највиши кругови удешавају. Наш окружни предстојник бијаше нека два дана у Загребу, и у џепу листу заступника за сваки срез донио, но на јавност не издају се. Суњски срез имаће срећу за цело свог кандидата у лицу г. окружног управитеља Млинарића славити. О том нас уверавају нека запиткивања, те се хоће, да се Србин нађе, који би то страшно име изустити смео, од кога би застрашена Суња, звани „мужи“, ничице падали и клањали се. На Србе изборнике употребиће се средства застрашивања, прогањања. Видићемо хоће ли међу Срби изборници, наћи се делија, који би се усудио „велеможног“ за кандидата прогласити. Ова појава даје нам другу слику плашчанског среза, потискујући Србина кандидата за владу, коме програм бијаше „опортунитет“. Дакле сад смо на чисто. — Бана Пејачевића влада свима потајним сретствима ради, да Срби кандидати потиснути, и она не буде принуђена на српске жеље обзирати се, а оно што Срба посланика у својој странци има, да јој, као оруђе добро и здраво, у борби против опозиције послуже, а после „апаге“!

Ми још са поуздањем неможемо казати, хоћемо ли побједу одржати моћи, јер је наш бједни Крајишник у главу убијен. Останули српски изборници до једног на Србину кандидату, побједа је наша. Дакле од нас сами зависиће добар исход избора.

— Из удбинског среза пишу нам:

Удбински срез имаде, колико је до сада познато, на располагању три кандидата: Петра Узелца, Дану Бањанина и Данила пл. Будисављевића. — Петар Узелац дволичан је, јер јавно говори да је владин кандидат ал да ће тим влади да замаже очи јер ће на сабору бити уз народ. Г. Узелац узда се можда у свој разнешени глас ал није изгледа да ће га влада предложити. Па све да га и предложи нека не буде, што но реч, у тврдо сигуран да ће на сабор, јер нема међу овдашњим народом скоро никаква уплива, и ако је одавде родом, и јер су против њега сви бољи изборници. — Жали боже, што је карловачки велетржац г. Дане Бањанин Србин и то још онаква гласа, каквим га Сриство поштива, јер је душом и телом владин човек. Како чујемо, од владе је већ предложен али за стално нам није познато, јер још није публиковано. Он има слаб изглед јер, као што се на сва уста говори, неће му ни један народни изборник као владину кандидату дати ни само једнога свога гласа. — Трећи је кандидат парох јошански Данило пл. Будисављевић. Он је народу удбинске општине млого добра учинио, међу народом је врло популаран човек, дакле ће по свој прилици понајпре продрети. Којој ће се странци приклонити, није ми још познато.

Политички преглед.

Дунавска конференција напредује у својим пословима, и у колико се до сада пресудити може, као да ће се сва питања повољно по Аустро-Угарску и Русију решити. По једној депеши париског „Тана“ биле су Аустро-Угарска и Немачка наклоњене захтеву Србије, да и ова добије на конференцији гласа, али се томе као Русија противила, наводећи, да ће, ако се то допусти, она онда захтевати, да се и Бугарској место и глас у конференцији даде.

У Француској нова влада отпочела је своје деловање са великим поверењем. У седници коморској од суботе вотирано је влади у две прилике са огромном већином поверење, и то први пут, где се просто на то ишло, да се изрази

Пера оставивши сам виче за њом:

„Остај ми збогом, љубо века мог!
„Не даду са мном зар? Та никада
„још нисмо били тако заједно,
„к'о крајњи што нас овај веза' час;
„те сад си моја, моја пред богом,
„животом вечним венчава нас смрт.“

Док је Пера говорио, дотле је Исусовац извео на једна врата Мару, а на друга увео Јулу, обучену у одело милосрдних сестара будимскога клоштра, која ушавши поче говорити ове речи:

„Очаја нема, нема тога зла,
„да црква томе нема помоћи.“

Пера (тргне се).

„Ко рече то? Ко збори? Какав глас?“

(Погледа на Јулу.)

А кад му Исусовац рече, да је милосрдна сестра, а он опет пита:

„Ал' ко то каза, чиј' то беше глас?
„Та ваљда није ове утворе?

Усљед чега Јула на позив Исусовца прозбори:

„— — — — Ја сам, ја сам, ја!“

и ступи напред. Онда Пера отпочне:

„Не, не, то не мож' бити, не може?
„Зар моја Јула, ох зар моја кћи?
„У овом часу муке последње,
„да рођена на мене пљуне крв?
„У ком се паклу смер излег'о тај?
„Одустај, враже, не мој, ђаволе!
„Понови муке премучене све,
„и чине л' ти се извештане већ,
„покрени сав свој бездан паклени,
„да застрашен потавни бож'ји дан,
„а паћеници мука вечитих,
„да дахну душом бар за један час,
„док мучим ја све муке њихове!
„Навали све то на ме, ево ме:
„тек ову немој, ову, ову не!“

На ово ни Јула не може да издржи, него скине с главе калуђерско оглавље, и каже му, да је то све обмана, јер је само тим начином могла доћи до њега. Том приликом нуди му отров, који Пера одбија и који онда она сама испија.

Из овога излагања види се јасно, да радња у овој трагедији има врло много трагична интереса у себи, да је заплет и расплет интересантан, и да трагичног јунака заиста таки удари дешавају, који нас дирају.

Долазимо сада на четврто питање: да ли је катастрофа вешто и полако припремљена?

Већ у разлагању трећега питања ми смо показали потанко, како се четврти и пети чин (у којима је катастрофа) развијају. Вукић, који је већ у другоме чину diabolus rotae — оруђе Бањанијево — и са киме се пре него са Пером упознајемо, — ради и у четвртом чину — потајно иза Периних леђа — свој ђаволски, издајнички посао. Кад је Пера целу ствар најбоље удесио, склопио план, распоредио војску, поделио улоге, углавио савез са мађарским устаницима и сврху свега дошао сам у Арад, као у место, где баш његова лична акција треба да отпочне, и још к томе ишао да испита царског ђенерала, градског команданта, и од овога се умирен и упокојен повратио, — онда је већ од Вукића поткопан био; катастрофа, о којој Пера још ни слутио није, већ је у велике отпочела.

Ми знамо, како он са великим задовољством приповеда Ранку Текелији, да ствари добро стоје, кад му наједанпут ћерка јави, да су војници кућу опколели. Другог средства спасењу нема сад до бегства. Ми ово Перино бегство пратимо, и с њиме заједно, као и с Ранком и Јулом трнемо и зебемо, хоће ли се моћи спасти. Један тренутак нас дигне, други нас обара, док после дужег таквог колебања не наступи катастрафа.

Рекли смо већ да изгледа, као да је песник овде доспео на крај својој драматској радњи, или бар да му за нову коју појаву није ништа важнога, ништа есенцијалнога преостало. Но песник нам је створио још читав један чин, пун живота, пун драматског ефекта.

Као што смо видели, да у самој перипетији имаде неке експозиције, дакле имаде места и момента за отпочивку, — тако и катастрофа у овој трагедији имаде својих стадија. Она не наступа наједанпут са свом својом грозовитошћу, него је из тиха, полако припремљена, али је можда тим страшнија и ужаснија, што ју видимо у свима њеним суптилностима, као посљедице укрштаја карактера трагичног јунака са дотичном му кривицом.

Лагана припрема катастрофе тако је очевидна, да је томе скоро сваки доказ излишан.

Прелазимо сада на пето питање: да ли главни јунак по својој индивидуалности одговара идеји трагичног јунака?

По свему, што смо до сад о трагедији „Пера Сегединац“ излагали, види се, да је главом Пера Сегединац био средиште, око кога се читава радња окреће. То нико порећи не може, а по томе је ван сваке сумње, да је Пера главна особа ове трагедије. Да ли пак он уједно и одговара идеји трагичног јунака, јер му се приговорило, да је ћудљив старац, да нема своје воље ни енергије, — то ћемо сада укратко претрести.

Да је Пера карактер, и то један од оних најјачега калибра, — о томе не може такођер сумње бити. Томе је сведок не само историја, него и ова трагедија, јер га је песник изнео као човека од необична поштења и врло чврсте воље, који за своје уверење, а у интересу среће и напретка свога народа, ништа не штеди, него чак свој живот и живот својих на коцку меће и жртвује.

Рекосмо, да га је песник изнео као човека врло чврсте воље. По томе не би могло стојати оно, да је ћудљив, слабомоћан старац. Но за ово последње нема ни циглог документа у целој трагедији, — већ ако се не би можда узело за слабост оно место, где Пера хоће после смрти Милана Текелије да се убије; то је пак моменат највећега очаја, док још узнемирена Перина душа није дошла са собом у неки aequilibrium. Али зато не пада он ту, — његов гвоздени дух савлађује и тај најужаснији моменат. Он се одважује да даље живи, да понесе крст свој и да страда.

Да је пак Пера човек чврсте воље, види се већ при самој његовој појави. Он са одлучном намером ступа у скупштину српских капетана и официра, да помоћ, коју ћесар на Француску захтева, треба ћесару дати. Његова одлучност таква је, да се њој скоро нико и не противи. Ко му се противио? Милан Текелија и то не из сопствене побуде, него на подстак Вукићев, а из неке тобожње личне сујете. Овако малена и незнатна опозиција, па како је она Перу увредила, како га је изазвала, да се чак stante sessione и двобој изродио. Милан је за своју пренагљеност, за своју непромишљеност кажњен, грозно кажњен. Но тиме је баш Пера манифестирао снагу своје воље, једрину свога духа, усљед које ће напокон ста-

поверење у чврстоћу владе и да се републиканским установама важност прибави, примљен је предлог са 368 гласова против 93 гласа. — Декрети противу принчева нису још публиковани, ма да је Фери у коморској седници изјавио, да су исти још у петак потписани. — Аустријски листови износе своје сумње и бриге према спољашњој политици Феријевој и Шалмел-Лакуровој. Повод је овоме једно писмо, што га је Фери, пре него што ће председништво кабинета примити у напуљском радикалном листу „Reforma Sociale“ обнародовао, где се на једном месту ово од речи до речи вели: „Заједничко порекло, заједничко војевање, човечански напредак, слобода и интереси демократије, Трст и Штрасбург налажу нашим обема земљама тесну алијансију.“ Стара „Преса“ примећује на ово, да је то жешће изазивање него оно Гледстоново „Hands off“ (себи руке).

Услед говора, што та је у инглеском парламенту Форстер против Парнела и Парнелита држао, изазвано је у Ирској ужасно огорчење. Сва ирска друштва осуђују врло жестоко владу и сам доста умерени Шериденов орган „Irisch World“ сасвим је побеснио. А орган Одоновен-Росе позива изрично да се знаменитије личности поубијају и заверава се, да ће и ватру и отров и данамит употребити да само Инглеску упропасти. Сумња се да је Парнел све ово знао, кад је у парламенту једног дана пре све то предсказао.

ДОПИСИ.

Вршац, 10. фебруара. (Забрана збора потврђена од министарства. Срп. нар. позориште. Наши варошки представници и немачка школа.) Као што ће читаоцима цењене нам „Заставе“ познато бити, требао је овде код нас у Вршцу да се одржи јаван збор у тој цели: да јавно протестује како против силом наметнутога Германа, тако исто и против абнормалног стања наше црквене општине, у којем се она већ од више година на жалост налази. Дан пре, за који је тај јаван збор заказан био, доби сазивач истог Л. Нанчић решење од стране политичне општине, са којим се забрањује исти збор са овом мотивацијом: да су само компетентне власти и њени органи на то позвани да уређују цркву и школу, а никако пак јавни зборови.

Против ове забране уложен је прилив на министарство. Сад сам у стању да вам јавим, да је министар потврдио и одобрио то решење мађистрата из истих разлога, које је и мађистрат имао у виду, кад је ту забрану издао.

Као што чујем, та забрана је баш потекла из самог министарства на све политичке општине. Ако је та вервија истинита, онда се не треба ни најмање чудити читавој ствари.

Мађистрат је у овом случају просто извршитељ министарске заповести био.

Добро би било да се и у другом месту покуша један јаван збор саззвати, па би се онда показало, е да ли је истина да министру не годе изјаве слободни грађана ове државе. — Но нека је доста за сад и оволико о овој ствари. —

Јучер је даван овде комад „Добрила и Миленко“ уз пријатељско суделовање г. Лазе Везенковића овдашњег учитеља ђимнастике. Г. Везенковић је играо улогу Тихомира, коју је на потпуно задовољство присутне многобројне публике и одиграо.

Не могу а да не споменем главног јунака ове вечери г. Васу Поповића који је улогу Доброслава изврстно одиграо. Морам да признам да га јоште никад тако дивно играти видео нисам као истог вечера.

Још ми ваља споменути г. г. Лукића (Радомира) Димитријевића (Миленка,) а од женски гђцу Хаџићеву (Добрилу). —

У последњој седници варошког представништва решено је да се крене зајам од 60.000 ф. па да се тим новцем савида нова немачка школа пошто се дојакошња показала како са здравственог гледишта, тако и са гледишта сигурности као непробитачна. Против тог закључка не би било никаковог приговора, али кад се узме да су наше вероисповедне школе децентрализоване по целој вароши и да не одговарају готово ни у пола оним захтевима, који се од добро уређени школа изискује, онда се збиља морамо запитати: зашто не нађе ни један од српски представника за пужно да обрати пажњу представништва на тај истинити и жалостни факат. Ја сам тврдо уверен, да су Срби представници своју дужност тачно и савесно вршили били, да су се били дан пре на конференцији скупили били, да су се посаветовали, те да су тако слошки и мушки изашли с предлогом на поље, да и код нас назидају школу, ја сам као што рекох тврдо уверен да би тај предлог био усвојен. А овако нико не долази редовно у седнице, никад никакова претходна и узајамна договора, па онда немојмо се чудити што смо сваком приликом заостављени.

Али да видите није баш ни увек тако, има прилике кад наши представници напусте индиферентизам па се пусте у акцију. Ту се онда сваки час држе конференције, апелује се на родољубе поједини и т. д. Али то се дешава само онда кад који од „вођа“ оће свог „Schützling“-а да протури у чиновнике. Да богме да се ту нађе увек по какав изговор, јер „вођи“ није стало до личности него ли да буде један Србин више чиновник. После таковог свршеног чина опет све по старом остане.

За иста крајње би време већ било да прегну наши свеснији представници иза сна, те да својски приону око тога, како би српски интереси наше општине једаред већ боље заступљени били.

Б.

Дневне новости.

(Г. Иса Бастић,) свршен богослов, заређао се у понедељак овде у саборној цркви, а данас ће се запопити. Г. Бастић иде за личног помоћника старо-футошком пароху, Г. Ђорђу Грујићу.

(Новосадско-петроварадински мост.) Чујемо, да ће се од недеље почети намештати понтонски мост, што стоји на Дунаву међу нашом вароши и Петроварадином.

(Опет навала на пошту.) Онома дне, у понедељак у вече око 8 сах. би нападнута каријолска пошта, што је преко Черевића и Каменице возила у Петроварадин, и то нападнута више саме петроварадинске тврђаве, на тако званом Транжаменту. Било је два зликовца, и то, као што дотични поштански слуга и војнички му пратилац исказују, лепо и пристојно обучена. Када кесеције навалише, поштански слуга-кочијаш скочи с кола, па умакне за оближње винограде, а војнички му пратилац упусти се у пушкарање са нападачима. Зликовци на послетку умакоше, не поробив поште, али војника тешко обранише. Овај дотера поплашене коње с поштанске коли у Петроварадин, али одмах мораде отићи у болницу, од куда, као што се говори, тешко да ће и изаћи жив и здрав. За поштански коли приспе на скоро у тврђаву и поштански слуга, те исказе, како му се све чини, да је дотичне зликовце у Каменици и испред села видео, где се непрестано врзу и окљувају око поштанских кола, па мисли кад би их опет видео, да би их познао. Жалосни су то појави, што се од неко доба догађају са јавном сигурношћу у Троједној Краљевини, особито с поштанским пошиљкама. За два, три месеца дана ето већ четврта навала на поштански воз, а можда је још које било, за коју не знамо. Из илочке, румске и сисачке похаре, ето и петроваранданске навале. Зар томе баш нема лека?!

(О похари румске поште.) Дознајемо, да су зликовци, што похараше о божићу румску пошту, изђени од српских троједничким властима и да су већ отпрећени у затвор у Вуковар, где ће им се кривди судити и правда делити.

(Лепдар српској цркви.) Г. Јован Сарајлија, трговац из Окучана, даровао је грађанској српској цркви иконостас, који вреди 300 фор. Г. Јефтимије Поповић, парох и председник грађанске српске црквене општине, захваљује јавно преко нашег листа штедром даровратељу на његову дару, желећи истом доброчинитељу, да још много година у корист цркве и народа поживи.

(Зборника закона и наредаба, ваљаних за краљевину Хрватску и Славонију године 1883.) изашао је комад III., који је издан и распослан дне 15.(3.) фебр. 1883., а садржава под бр. 4. наредбу кр. хрв.-слав.-далм. земаљ кога владиногa одела за правосуђе од 11. јануара 1883. бр. 135., којом се одређује дан, којега ће се према закону од 16. септембра 1876. (бр. 80. зборника) односно према наредби ц. кр. главног заповедништва као крајишке земаљске управне области одела за правосуђе од 5 јуна 1879. бр. 2087. (л. з. у ком. VI.) ново састављени грунтовни уложци предати кот. судовима у Вировитици, Митровици и Земуну и од којега ће се исти од речених судова руководити као нова грунтовница, те којом се уједно установљује рок за поведење исправнога поступка; — под бр. 5. законски чланак XL.: 1882. заједничкога хрватско-угарскога сабора о уређењу оних одношаја у хрватско-славонској Крајини, сједињеној године 1881. с краљевинама Хрватском и Славонијом, који подпадају под заједничко законодавство земаља круне угарске; — под бр. 6. законски чланак XLI.; 1882. заједничкога хрватско-угарскога сабора о опросту од белеговине и пристојбе за лутријски зајам, што ће га за земље круне угарске постојеће друштво црвеног крста подићи; — под број 7, законски чланак XLII.: 1882. заједничкога хрватско-угарскога сабора о изнимном приделењу некојих батаљуна угарских пешачких пуковнија у ново устројити се имајуће пешачке пуковније, које се почев од године 1883. неће попуњавати из земаља круне угарске; — под бр. 8. зак. чланак XLV.: 1882. заједничкога хрватско-угарскога сабора о узакоњењу с друштвом царско-краљевске повлашћене аустријске државне жељезнице дне 8. јуна 1882. склопљеногa уговора, те у смислу чланка 4. истога издати се имајући дозволне исправе; — под бр. 9. законски чланак XLVI.: 1882. заједничкога хрватско-угарскога сабора о изграђењу будапештанско-сењске жељезнице; — под бр. 10. законски чланак XLVII.: 1882. заједничкога хрватско-угарскога сабора о покрићу мањка, што је преостало у државном прорачуну за годину 1882.; — под бр. 11. законски чланак XLVIII.: 1882. заједничкога хрватско-угарскога сабора о јавним теретима и државним издатцима, што ће се у месецу јануару 1883. имати покрити и носити, и најпосле под бр. 12. наредбу кр. хрв.-слав.-далм. земаљске владе одела за унутарње послове од 20. јануара 1883. бр. 1800., којом се исправља §. 9. наредбе од 6. јануара 1882. бр. 619. (зборник од године 1882. бр. 2.) издане за проведење §§. 31—36. закона од 15. јула 1881. о изборном реду, гледе ревизије сталних изборних листина и нових избора изборника.

(Сенати краљевске табле у Будапешти) биће од 17. фебр. (1. марта) овако састављени:

Одељење за грађанске ствари.

I. сенат. Сенатски председник др. Бела Барта. Судије: Дави, Лаца, Чоок, Ердељи, Шанта, Травник, Блашковић, др. Имлинг, Флук, Трукс. Бележници: др. Барон, Сенткерести, Бошањи, Бекеш.

II. сенат. Сенатски председник Костантин Рајс. Судије: Саси, Немет, др. Стефанидес, Козари, Вебер, др. Емер, Климко, Асталош, Хивеш. Бележници: Стојковић, Бекшић, Маркош.

III. сенат. Сенатски председник Алексије Тот. Судије: Фаркаш, Козма, Обершал, Немет, Божић, Васиљевић, др. Кисели, Сабо, Адам, Ваги. Бележници: Шаркањ, Регнер, Слави, Голдстајн.

IV. сенат. Сенатски председник Ђорђе Рат. Судије: Касап, Слобода, Папанек, Ефнер, Марцеља, Пуки, Врана, Бернат, Хамерзберг, Хорват, Мезеји. Бележници: Грегоровић, др. Лазар, Нађ, Рац, Божески.

V. сенат. Сенатски председник Лео Маршалко. Судије: Хеђеј, Ковач, Орос, Кимпонерију, Хлавач, др. Деспинић, др. Рајић, Фењеш, др. Маријанеску, др. Бернат. Бележници: Роша, Рат, Мар, др. Морлер.

VI. сенат. Сенатски председник — упражњено место. Судије: Хорват, Јанковић, Пошфаји, Липтаји, Кнор, Гуда, др. Венцел, др. Хорват, Готл, Фаркаш. Бележници: Тирк, др. Хорват, Гинделе.

VII. грађански и урбарски сенат. Судије: Остфи, Черге, Балажовић, Керестсеги, Сердахељи, Серемлеј, Халмађи, Сили. Бележници: Немет, Олшавски, Алши.

Кривично одељење.

I. сенат. Сенатски председник др. Вајкаји. Судије: Калаји, Поповић, Ђарфаш, др. Секељи, др. Најбергер, Мутшо, Балег, Мадарас, Немет, Сел, Золтан, Балог.

За речке кривичке ствари: Марцеља. Бележници: Петко, Саш, др. Шери, др. Фораши.

II. сенат. Сенатски председник Хорват. Судије: Томчањи, Шелеји, Надашки, Малатински, Фуји, Френрајс, Бибо, Валкаји, Недецки, Марки. Бележници: бар. др. Рудњански, Сентиванји, Кишфалуди.

III. сенат. Сенатски председник Шаркањи. Судије: Влад, Килеји, Роземберски, Теофановић, Новак, Верешмарти, Мирт, Стер, Гергеји, Пекер, др. Ујљарик. Бележници: Маржо, др. Јанчо, Павловић, Дацо.

IV. сенат. Сенатски председник Немет. Судије: Лазар, Јакобфалви, Вагфалви, Хеђеји, Братшвер, Чидер, Берлоћа, Чато, Нађ, Петерфи. Бележници: Полгар, Хорват, Гергеји.

V. сенат. Сенатски председник Беети. Судије: Кудлик, Белааг, Вечеји, Заворли, Римели, Кун, Болвари, Барца, Кулчар, Пулц, Шимон. Бележници: Козмуца, Хорват, Солтес.

Стецишне, трговачке, меничке и рударске ствари.

Сенатски председник Карап. Судије: Агорасто, бар. Дечеји, Фабри, Зубрицки, Хепеш, Телески, Кох, Кубица. Бележници: др. Њевицкеји, Зелд.

Политичке вести.

— Чешки „Пар. Листи“ јављају, да је против унивезитетског професора, дра Ролинга поведена истрага због коментара Талмуда.

— Београдски апелациони суд вратио је парницу због фалзификовања реквизиционих признанице првостепеноме суду с тим, да се у овој парници још и министар финансије као сведок преслуша.

— „Пол. Кореспонденцији“ јављају са Цетиња, да је кнез Никола упутио војводу Симу Поповића, да пропутује границу и да поднесе предлог, да ли су на кордону нужна каква угврђења и каква су нужна.

било његовог живота да препукне. И ако је Пера носио и досад у себи клицу трагичног јунака, сада је та клица истом избила на видик, — судба његова свернула је на трагичну стазу. — Пера увиђа у себи своју кривицу, и њему се слуте све грозне посљедице, којима зло дело може уродити, зато долази ван себе. Но кад дозна доцније, да Миланова кривица не само није тако страшна, него да је повод, због кога га је убио, сасвим ништав, или управо, да је Милан са својим понашањем у потпуном праву био, онда наилази очај на њега, и за један тренутак хоће да малакше и себе са света увлони. Но и ако је тело немоћно, дух је још бодар. Калуђеров савет, да грех свој само животом спасти може, утиче као мелем на Перу Сегединца, и он долази к себи. Ми га видимо на сабору у Београду душевно окрепљена. Он држи да је народна ствар у добрим рукама, али и ту наступи девилузија, али каква грозна девилузија! И у тим приликама избија код њега још чврстоћа воље. Поверење, које он има у митрополиту, не може одједанпут да се поруши, и зато је баш он узрок, што митрополит живу кожу из сабора износи. И на крају трећег и све скоро до краја четвртог чина само је његова воља меродавна. Револуција, коју је он хтео и смислио, та је постала општом ствари, — нико противу ње ни да би речи. Па тек каква је снага и жељезна тврдоћа Перике воље у петоме чину. Прошавши кроз најгоре телесне муке остао му је дух у његовој првобитној свази, да му се чак и рођена жена, која је с њиме век провела, диви и вели:

„Јуначе, свече, невловиче мој,
„несавладани дивни соколе.“

При последњој муци као да хоће да малакше, јер се чак на ђавола и врага обраћа, да му само њу отклони. Но и ту подлеже пре противна страна, кћи му Јула, а он изилази после свију мука чист и прекаљен пред престоље небеснога судије. Борба и победа моралнога над материјалним светом, победа идеје над земним и временим изведена је у овој трагедији на највештији начин.

Видели смо, да је Пера Сегединац јунак и карактер, да страда и да несрећно окончава, — али остаје још питање, да ли није он само мученик, патник, просто невина жртва? Ако је он идеалан карактер, ако је страдање његово невино, онда наравски немамо ми у њему трагичног јунака. На ово питање одговарамо ми, да Пера није идеалан карактер, да није узор савршенства, него је човек, који имаде као човек својих мана и недостатака. Пера је од оних старинских Срба, којим се колевка још на Косовом пољу љулала, који је тамо одрастао, и који је као зрео човек са оружјем у руци под ћесаревом заставом, а на ћесарову веру, амо прешао у пуном уверењу, да само под ћесаровим окриљем може бити живота и напретка српском народу. С тога је он потпуно одан ћесару и његовом дому. Лојалност према ћесару и двору му, и љубав према српском народу, што му је свуда и мотив и циљ, код њега су скоро истоветни појмови; он у своме природном поштењу и не слути шта је то препреденост и безсавестност дипломације; свако обећање одозго за њега је готов новац, — то је ето мана и недостатак у карактеру Пере Сегединца, то му је његова слабост и кривица. Зато не може он да појми опозицију Милана Текелије. Тек приповести горњокрајишког калуђера чине код њега обрт. Ту долази он до увиђења, да Србин у овој држави треба да је мудар и опрезан. Хотевши да накнади народу ону младу снагу, којој је он живот укинуо, он се са свом снагом баца на јавну радњу. Но ма да је мало дошао к себи, још је доста безазлен, кад мисли, да Србину само странац може бити непријатељ, а сам Србин Србину никад. Но и ова његова илузија руши се на сабору у Београду. Ту наилазе на њега два пораза. Један је у његовој јавној радњи, а други је удар његовоме очинскоме срцу. Нова светлост пукла је пред Периним очима. Обрт, што га је Пера у својим назорима и у својој радњи само у полак учинио био, сад се сасвим допунио, — окренувши се потпуно на противну страну. Трагичност његовог карактера донела је са собом, да је оно оружје, које је до сада дизао, па и сада још хтео да подигне у корист ћесареву, сада на противну страну — против самог ћесара окомио. Па и после толиких девилузија Пера још није сам. Није он једини бранилац народу. Сви официри народне милиције ступили су с Пером у заверу, и ствари до некле добро иду. Но кад се коло среће окрену, Пера остаде заиста сам. Па чак у последњем чину скоро да га и његови рођеви изневере, бар да изневере ову мисао, коју је Пера заступао. И кад се већ побоји, да неће зар пљунути на њега и његова „рођена крв“, — он стоји још непомичан самац, прекосећи свима навалама невоља, што су га у онај мах склептале. Свестан кривице своје, а по снази своје воље очекује он са највећом мирноћом, да му се нагне уснама она горка чаша, коју треба да испије.

Долазимо сада на шесто и последње питање: да ли делање споредних карактера стоји у органичној свези са главном радњом трагедије?

Пера је главна особа, а Перу провејава једна велика, озбиљна мисао, а то је: осигурање политичног живота српског народа у овој држави. Све особе, које се у овој трагедији налазе, раде око ове мисли, било да јој, идући на сусрет, у прилог раде, било да јој ускос иду. Мисао, која креће коло целе ове трагедије, то је мисао политична, — дакле, тако рећи, искључиво поље мушке радње. И по томе женска лица ове трагедије (Мара и Јула) не стоје у директној, непосредној свези са главном мисли. Но за то нису оне овде особе последњега реда, јер обе, по своме друштвеном положају, утичу на судбу двојице најважнијих лица: на судбу Пере Сегединца и Милана Текелије, и перипетија можда баш њиховом укрштају у живот ове двојице има да захвали свој почетак, те наравски по томе и трагедија своју радњу. Дуже разлагање у овој ствари било би посве излишно.“

Оволико горе именовани рецензенат.

Ми пак од своје стране имали би само још то, да ово књижевно дело нашој публици најтоплије препоручимо, јер оно је једна крвава слика из историје овостраног народа српског, слика, у којој се некако и понеке данашње прилике и околности сасвим верно огледају.

—а.

— „Еђетертишу“ јављају из Цариграда, да устанак у северној Арбанији јако занима тамошње кругове. Побунили су се не само мухамеданци него и хришћани. Овај устанак окомљен је против Абди-паше, гувернера у Скадру, кога устаници хоће да отерају.

— „Московски Листок“ јавља, да су у руској вароши Скопину наишли на списе, у којима се прети, да ће се московска саборна црква на дан крунисања царева распрштати. Црква је услед тога сва прегледана, али не нађоше ништа. Међутим се јако пази на Кремл.

— „Наје Фраје Пресе“ имаде вест из Париза, да је разглашено ферије во писмо у напуљском листу измишљотина.

— Из Дублина јављају, да је Херингтен, секретар земаљске лиге у Уестмису за посланика у парламенат без икакве опозиције изабран.

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

Зарад подизања свиларства.

Као што ће многама већ познато бити, влада је на предлог свог поверенника, г. Павла Безередије закључила, да се овде у Новоме Саду подигне већа свилара (творница за предење свиле), магаза за чување својих 60,000 килогр. чаура и за то нужне пећи за убијање личинака (ларва).

По што је то готова чињеница, то нашим новосађанима постаје патријотска дужност, да сви без разлике народности, сталежа и чина прегнемо, па зарад љубави к ближњему настојимо, да се ствар што пре приведе к делу. Тим ћемо пре свега стати на пут осиромашењу, које у народу све већма расте, а друго, даћемо сваком прилике, да племенитим радом себи коју мраку привреди.

То ћемо моћи учинити, ако се пре свега постарамо, да се створе основни услови култури свиларства, а то би било, да се што више дудова засади, и то што ближе свилари, а тако исто могли би се тим корисним дрветом засадити и они многи путеви и празна места по вароши, у којима нема засађено никаких дрва. Примера ради, а да покажем, како је нужно садити дудове, навешћу по својим врло тачно састављеним белешкама, како у самој вароши стојимо рђаво с дудовима.

Испред домова:

по	5	10	20	30	годишње
чини комада:	617	530	319	254	„
по авлијама:	270	241	230	68	„
по вртовима:	35	24	5	9	„

Свега дакле 2618 комада, а уз то још 685 ван вароши, чини свега 3303 комада дудова.

Од отога се може добити на 28,000 вила лишћа. Кад узмемо на ум, да свилене бубе од једног декагр. семена (око 15,000 комада) требају, ако хоћемо да добро успевају, 400 килогр. лишћа, онда излази, да можемо хранити буба, што их добијемо само од 7о декагр. семена, и употребити их на произвођење чаура. Ако дакле хоћемо, да наша варош постане велика свиларско-трговачка варош, мораћемо засадити бар још 8 до 10,000 дудова. О томе се мора свако временом уверити.

Да покажем, каква корист може овдашњему грађанству настати од свиларења.

Свилара, што треба овде да се подигне и с паром ради, саградиће се за 90 — 100 казана. Даваће дакле посла њима 180 до 200 прља и помоћница им. Амо долазе још друге мушке слугеји надничари. Сви ти скупа представљају за време радног доба од својих 6 месеца заслугу од својих 36,000 фор. Ту ће се даље вештачки произвађати семе и исто микроскопски прегледати, а за тај занимиви посао требаће 40 — 50 обучени женскиња, и радиће од прилике 8 месеци. Заслуга њихова износиће од прилике 12,000 фор. Уз то долазе још многе друге знамените потребе, као материјал за гориво и друго. По томе се види, да је свилара од најблагодетнијег уплива по сваку варош. Уз то долази још у обзир промет, што се око вароши води са производима свилене бубе, а тај промет може за коју годину избацити за цело 50 — 60,000 фор., доцније и више.

По што сам тако показао, колико је важно подузеће, што се у нашој напредној вароши спрема, хоћу још на послетку да поновим, шта би најнужније било чинити, па да се на пред истакнута циљ постигне.

На расположењу има 30,000 комада најлепших младица дудова, по 1000 комада за 80 фор., дакле по 8 нов. комад. Главница од 8 нов., употребљена на тако опште благостање, представља за 10 година 15, за 20 година 50 фор. — јер толико се цени прогресивно лишће — а то је 6% камате.

Колико ли је свота већ сакупљено на толике и толике споредне цељи! Зар није ту у том случају најлепша прилика за „љубав ближњему“, за „племенито доброчинство“, кад сиротињи, детету као и немоћној старици, дајемо лаку и добру зараду, дакле хлеба, и страховитом осиромашењу народа стајемо успешно на пут?

Купимо дакле, свако по својој снази! Тим купујмо и садимо дудове!

Нови Сад, 10. (22.) фебруара.

Адолфо Хенгл.

Колика је вода у Дунаву под Новим Садом.

Недеља	13.	фебруара	3 мет.	10	центимет.
Понедељак	14.	„	3 „	03	„
Уторак	15.	„	3 „	02	„

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ
„код светог Саве“

Сад баш изађе из штампе:

НОВА КЊИГА ЗА МЛАДЕЖ:

ЧЕСТИТКЕ

о имен-дану — о новој години и другим разним пригодама — у прози и стиховима.

Цена је овој књизи од 140 страна 50 новчића.

Ко у напред новац пошље — добија у крстоплету (Kreuzband) о нашем трошку.

Ми Срби при разним свечаностима радо изјављујемо један другом у честиткама наше жеље и осећаје, а у тој намери, како би пријатеље, рођаке и добротворе своје и тиме уверили о нашој искреној љубави, поштовању и благодарности.

Али искуством осведочени, да се при оваким приликама у честиткама врло често и најплеменитијем осећају даде неприкладан облик, а све ради тога, што за таке свечаности у нашој књижевности немамо згодна упутства, то се ево решисмо, да горњом књигом попунимо и ту празнину.

У тој књизи наћиће пошт. читалац у изобиљу разних а сходних честитака не само о новој години и имен-дану, него и за многе друге прилике, које човека у животу сретају.

Којима је дакле до тога стало, да својим чистим истинитим и искреним осећајима и жељама према пријатељима, рођацима, претпостављенима и добротворима леп, прикладан и достојан облик даду, таковима топло препоручујемо горњу књигу, којом ће се сваки при равним свеченим приликама користити моћи.

Српски књижари
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

ПРИПОСЛАНО.*)

Извештај

приређивачког одбора о приређеној игранци у корист болничке задруге трговачке омладине у Нов. Саду 30. декембра п. г. (10. јануара 1883.)

Примање.

Од продатих улазница — — — — — —	232 ф. — н.
Од добровољних прилога — — — — — —	450 ф. 60 н.
Свега	682 ф. 60 н.

Издавање.

Издавање по рачунима — — — — — —	421 ф. 46 н.
Остаје чист приход	261 ф. 14 н.

која је свота управном одбору горње задруге предана.

Добровољне прилоге приложише:

По 15 ф. Њ. Светост Герман Анђелић патријарх, Њег. Преузвишеност Василијан Петровић епископ.

По 10 ф. Њег. Еминенција др. Хајналд Лајош кардинал калочки, Новосадска штедионица, Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новом Саду, Пречасни Емерих Бенде абат, Јосиф пл. Мачвански.

По 7 ф. Јозеф Клајичек.

По 5 ф. Тајбнер и Бипарић, Рудолф Хефнер, Александар Адамовић, Н. Димовић, Теодор пл. Хирш, Софија Дунђерски, Фердинанд Дајмек, Чај клуб и Атанасија Герески.

По 4 фор. Емерих Дицген, Јован Рехницер, Лука Јоцић, Neusatzer Ung. Vorsch. Verein, Лудвиг Алтвирт.

По 3 ф. Д. Кода, Браћа Барако, Браћа М. Поповић, Самуел Ј. Вајс, Карл Крон, Ђорђе Радовановић адвокат, Гавра Ј. Полит, Бернхард Фишер, Софија Адамовић, Ђорђе Камбер, Јован Радовановић градоначеоник, I. парно млинарско друштво, др. Мих. Полит, др. Илија Вучетић, Ђорђе Д. Кода, П. С., Јулка Политова, Мапц мерник, А. Келнер из Будапеште, др. Илија Огњановић, Софија Стојшић удов. из Сомбора.

По 2 ф. Коста Рашић адвокат, Љуба Стефановић, Марко Николић, М. Просниц, Карл Винкле, Ернест Слезак, Браћа Кенитштетлер, Пера Попадић, Арса Пајевић, Н. Н., Антоније Хаџић, Стеван Ђурчић, Јован Георгијевић, Младен Максимовић, Брил Еде, Филип Полак, Вилмош Рот, Арса Миленковић, Јован Адамовић, Јован Шнајдер, Јефта Тешић, Јелисавета Брановачки, Стев. В. Поповић, Софија Др. Максимовића, Теодор Мандић, Стеван Јефтић, Калунци Марија, Ђорђе Вукичевић, Давица Гостовића, др. Јован Грујић, Келер Антон, Ана Новић удова, П. Геренчевић из Карловаца, Б. Биша из Карловаца, Ј. Н. Барић из Карловаца, Јован Станковић из Карловаца, Ђорђе Гавански, Стеван Поповић Вацки, Хај, Јован Димић, Даша Грујић из Сомбора, Петар Бошњаковић, др. Милан Савић, Др. Гојковић из Карловаца и Исидор Ћирић из Карловаца.

По 1 ф. Јован Шоман, Леополд Певни, Јован Бипарић К. Хензлих, М. Ковач, Карл Левингер и син, Јозеф Шпилер млађи, Игњат Урбан, Ђорђе Стајић, Ђорђе Димић, Сима Лукачек, Доброслав Миљковић, Милош Јефремовић, Мориц Ледерер, Душан Ћирковић, Стеван Регеви, Леополд Руби, Филип Кон, Р. Фишер, Филип Шосбергер, Давид Краус, Јован Матић, Мориц Шостал, Август Циглер, Ђура Георгијевић, Лаза Стојковић, Н. Н., Лаза Вуков, Марко П. Шилић, Стеван Дурум, Петар Матић, Данчика Манојловић, Теофана Бекића, Паја Михајловић, Самуел Хирш, Јаков Цвибак и син, Адолф Цвибах, Фрајд и Офнер, Каролина Николића, Саламон Цвибах, Марија Гојгер, Луис Бергер, др. Левингер, Макс Фридман, Гавра Плавшић, Шаму Бахрах, Стефан Грубер, Лујза Шнајдер, Ђорђе Јасник, Јелена Михајловић, Поповић Мица, Аркадија Варађанин, Јелисавета Дера, Марта Поповића, Љубица Стојића, Карл Лобенштајн, Попек млађи, Е. Гринвалд, Никола Дусинг, др. Младен Јојкић, Павле Балта, Јован Ђорђевић, Бранко Војновић, Јаша Игњатовић, Андрија Гргуров, Карл Мајер, Јозеф Цајпек, Стеван Крецер, Наталија Лакић, Никола Мариновић, Милутиновић удова, Сара Авакумовић, Марија Трандафил, Софија Славнића, Савета Трифковића, Олга Славнића, Кузман Дракулић обрштар, Јудита Дука, Флора капетан, Ђорђе Вулпе, Јован Дера, Мита Јефтић, Јован Јовановић, Рокса Ђомпарића, Софија Бокшан, Ђорђе Новић, Стеван Гавриловић, Димитрије Јовановић, др. Шосбергер, Софија Николића, Ева Радуловића, Паја Новић, Миша Димитријевић, Гавра Живановић, Др. Радивојевић, Георг Молнар, Ернест Менрат, Ђула Рохоњи, Катарина Лацковић, Август Хергер, Штенгл А., Салаји Лајош адв., Феликс удова, Ђ. К Јовановић, Рудолф Херц из Чортановаца, Игнац Рог из Чортановаца, Л. Костић из Карловаца, Кречаревић професор из Карловаца, Јовановић Лазар, Никола Чакић, Елисавета Костић, Јован Живановић, Стеван Ристић, Радуловић, Кнежевић, Лазар Јовановић сви из Карловаца, Ана Кајлбах, Ђура Стојковић, Игњатовић капетан, Ст. В. Димитријевић, Емилијан Офнер, Терезија Нел, Теодор Поповић, Ф. Оберкнежевић професор, Маркус Ернест, Антон Бреслауер, Жига Вајс из Инђије, др. Лава Станојевић, Јован Будимир, Јозеф Шварц, Вилхелм Вајс, Херман Цвибах, Обрад Свирчевић, Андрија Матић професор, А. Захарић прота и Стеван Лазић директор из Карловаца.

Сава Стојковић 2 динара.

По 60 н. С. Краус, Бернхард Шлангер и Франц Пучаи.

По 60 н. Георг Хубер, Ана Атанацковић, Јаков Хофман, Паулина Демски, Ранић удова и Емилија Грунд.

Свима горе наведеним штованим прилагачима изриче овим одбор овим своју најтоплију захвалу.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво овога листа. — У.)

Метеоролошки и хидрометарски извештај са новосадске станице од 20. до 26. јануара (по рим.) 1883.

Јануар	На 0° сведено стање барометра Милим. 700 + 7h	2h	9h	Средина	Температура ваздуха по Целзијевој скали 7h	2h	9h	Средина	За 24 сата температура нај-виша	нај-нижа	Притисак паре у милиметрима 7h	2h	9h	Средина	Влага у процента. 7h	2h	9h	Средина	Небо ведро = 0 сасвим облачно = 10 7h	2h	9h	Средина	Правац и јачина ветра. Нимало ветра = 0 Најјачи ветар = 10 8h	2h	8h	Падеж за 24 сата у милиметрима Висина	Врста	Висина воде у Дунаву у метрима	Висина воде под земљом у метрима	Температура воде по Целз.	Примедба.
20.	70.8	69.7	67.4	69.1	—6.4	—4.8	—5.6	—5.6	—4.8	—7.0	2.6	2.8	2.7	2.7	93	88	90	90	10	10	10	10	NE₅	SW₂	E₂			6.84	5.72		0.5	Из јутра магла.
21.	63.7	61.3	59.6	61.5	—6.9	—4.0	—2.1	—4.3	—2.1	—8.0	2.5	2.8	3.2	2.8	92	82	81	85	10	0	6	5	NE₂	NE₂	NE₂			6.77	5.71		0.5	Из јутра магла.
22.	59.2	57.6	57.4	58.1	—1.6	2.7	—2.4	—0.4	3.0	—3.6	3.4	3.0	3.3	3.2	94	54	87	75	0	5	0	2	NE₂	NW₁	NW₁			6.65	5.70		0.5	
23.	57.4	59.6	59.6	58.2	—3.3	0.2	—3.6	—2.2	0.5	—4.5	3.8	4.3	2.9	3.7	85	92	82	86	0	10	8	6	NE₂	NE₂	NE₂			6.65	5.69		1.0	
24.	60.0	59.5	57.2	58.9	—9.8	—5.2	—2.7	—5.9	—2.7	—10.0	1.8	2.6	3.5	2.6	87	85	94	89	0	10	10	7	NE₂	NE₂	NE₆	2.1	снег	6.45	5.69		1.0	
25.	54.2	52.7	52.2	53.0	—2.5	0.4	—0.6	—0.9	0.4	—3.8	3.6	3.4	4.1	3.7	94	71	92	87	10	10	10	10	NE₆	NE₆	NE₄	7.8	„	6.34	5.67		1.0	
26.	52.2	52.6	52.8	52.4	—0.4	2.5	—1.0	—0.7	3.0	—1.6	4.1	4.1	3.8	4.0	92	74	88	85	10	8	6	8	NE₂	E₂	NE₂	8.2	„	6.25	5.69		1.0	

ПРИМЕДБА. 1.) 7h, 2h, 9h значи, да се бележи у 7 сахата у јутру, у 2 сахата после подне и у 9 сахата у вече. 2.) Код ветра значи N северни, NE северосточни, E источни, SE југоисточни, S јужни, SW југозападни, W западни, и NW северозападни ветар.

Јавна захвала.

Свима мојим милим сродницима, пријатељима и познаницима овим искрено захваљујем, што су својим присуством парастос моје незаборављене кћери

КАТИЦЕ НЕДЕЉКОВИЋ

увеличали и моју материнску тугу тренутно ублажили. Такође нек је лепа хвала пречасном господину Васи Поповићу местном пароху на држаном лепом „Слову.“

И опет лепа хвала!

У Тителу, 10. фебруара 1883.

Емилија Недељковић,
ожалошћена мати.

Ред вожње железничких влакова.

Полазак из **Н. Сада у Суботицу** после подне у 2 с. 30 м., а стиже у **Суботицу** у 7 с. 50 м.

Полазак из **Суботице у Пешту** у 10 с. 35 м. у вече.

Полазак из **Суботице у Сегедин** у 10 с. 30 м. у вече.

Полазак из **Суботице у Сомбор** у 5 с. 30 м. из јутра.

Полазак из **Суботице у Н. Сад** у 6 с. из јутра а стиже у **Н. Сад** у 11 с. 14 м.

Из **Пеште у Суботицу** стиже у 4 с. 20 м. из јутра.

Из **Сегедина у Суботицу** стиже у 5 с. 20 м. из јутра.

ОГЛАСИ.

Оглас.

Пошто је дана 15. фебруара т. г. одређена дражба без успеха остала, то се овим изнова до општег знања ставља, да ће се пашњак општине ове од 5329 јутара дана 15. марта т. г. пре подне у овдашњој варошкој кући и то ли за марву овдашњи становника за ову 1883. годину под закуп издати тако: да ће дотични закупник за именовати пашњак 30.000 фор. а. вр. и то две трећине односно 20.000 фор. а. вр. одма при свршеној дражби, а осталу једну трећину, односно 10.000 фор. а. вр. дана 15. маја т. г. општини платити дужан бити, за које му општина са 5500 глава марве јамчи, а сувишак марве, односно на исти установљена наплата припада закупнику без икакве општини платити имајуће се накнаде.

Свака глава марве установљена је у 6 фор. а. вр., коју ће своту становништво закупнику у горе одређеном времену платити морати.

Ближа условља могу се у одређеним званичним сатовима у бележничкој писарници видети.

1—3 **Враћевачко поглаварство.**

Шпецерајска, материјалска и мешовита трговина
ВЛАДИМИРА ВЕМИЋА
у Илову
потребује једнога шегрта из добре куће, који може одма ступити. 1—3

У ВРШЦУ
код Ј. В. ТОКИЋА
може се велика количина доброг квалитета ове зиме сечене трске за покривање куће добити. 6—6

Спецерајска трговина
М. ПЕТКОВИЋА
у Инђији
треба једног млађег помоћника, који одма ступити може. 3—3

СТОВАРИШТЕ КОНФЕКЦИЈЕ
ЗА ГОСПОЂЕ
Х. ЛАЈТНЕРА ИЗ БЕЧА
приспеће почетком марта у Н. сад са најновијим пролетњим и летњим огртачима. Одсешће у гостионици Шнајдеровој. 3—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА
Ј. ИЛИЋА СИНА
У ПЕРЛЕЗУ
потребује једног шегрта. 2—3

НАЈБОЉИ
ПАПИР ЗА ЦИГАРЕ
ЈЕСТЕ
LE HOUBLON
ФРАНЦУСКИ ФАБРИКАТ.
ПОДРАЖАВАЊА ТРЕБА СЕ ЧУВАТИ!!!

Прави је само онај папир за цигаре, ако има сваки лист бележу LE HOUBLON и ако је сваки картон провиђен са доле налазећим се заштитним знаком и сигнатуром.

MARQUE DE FABRIQUE C. C.
Prop^te du Brevet
CAWLEY & HENRY, alleinige Fabrikanten, PARIS
Seule Fabricants brevetés des Marques:
PAPIER ANANAS Couleur Maïs Qualité supérieure
LE DRAPEAU NATIONAL Blanc ou Maïs Aux Armes de chaque Pays
6—52

Одговорни уредник Миша Димитријевић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.